

asemenea și o colaborare între pisarii cancelariei moldovenești și cei ai cancelariilor polone în redactarea anumitor acte. Influența literară (cârturărească) pe linie de cancelarie se îmbină deci cu influența limbii vorbite pe linia contactului direct între vorbitorii de limbi slave vii (rusă, ucraineană, polonă) și reprezentanții păturii conducătoare și administrative moldovenești. Ambele aceste influențe sînt în strînsă legătură cu criteriul adresantului. Valabilitatea în linii mari a acestui criteriu este dovedită și de situația inversă: de lipsa în cea mai mare măsură a polonismelor literare în multe documente interne, ai căror destinatari sînt moldoveni (curteni, boieri, minăstiri, etc) și în care abundă în schimb (mai ales din a doua jumătate a sec. XV-lea), romînismele.

Criteriul adresantului, deși foarte important în stabilirea originii termenilor, rămîne totuși un criteriu logic, istoric, care nu trebuie absolutizat. Pentru a nu greși trebuie să ținem seama în primul rînd de alte criterii, de natură lingvistică: aspectul fonetic, trăsăturile morfologice și sintactice, sensul cuvîntului, precum și de date furnizate de cercetarea diplomatică și paleografică a actelor¹. În afară de aceasta cercetătorul de astăzi are la îndemînă mult mai multe instrumente de lucru ajutătoare, care-i permit să evite greșelile de interpretare a fenomenelor (studii, dicționare, etc.)².

I. TERMENI ÎNTÎLNITI ÎN DOCUMENTELE EXTERNE ȘI INTERNE

A. SUBSTANTIVE

1. TERMENI POLITICO-DIPLOMATICI

Cei mai mulți termeni din această categorie se găsesc în documentele adresate monarhilor și nobililor poloni și lituani și cuprind:

a) termeni privind funcțiuni, demnități, titluri канцилеръ, кранчы, кролъ, маршалокъ, панъ, чесникъ ș. a.) și instituții feudale (кромекство, рада, панство, снемъ, корѣна полска, 'Coroana Polonă' = statul feudal polon) ș.a.

b) termeni cu privire la documente și părțile lor componente (листъ, прикляне, артикълъ, членокъ, копия, манстатъ ș. a.).

c) termeni cu privire la noțiunea de tratat (смова, оучинекъ, оукладъ, кымова ș. a.).

d) alți termeni diplomatici: глентъ, голдъ, покши, поселство ș. a.).

a) Funcțiuni, demnități, titluri

Канцилеръ, канцляръ pol. *kanclerz*, 'cancelar' funcție echivalentă cu cea de logofăt în Moldova. În documentele dinaintea lui Ștefan cel Mare termenul apare referitor la boieri moldoveni: канцилеръ, канцляръ 1436 (C II 701, 704, primul în text, al doilea pe pecete), канцляреки 1439 (C II 714), канцляръ 1445 (C II 730), канцляръ 1456 (C-II 791). Apare și rom. логофетъ,

¹ Se mai poate recurge și la confruntarea cu actele cancelariei polone și lituane în slavonă (din colecția lui V. Rozov, unele din ele reproduse și în colecțiile lui I. Bogdan și M. Costăchescu), în special cu actele adresate Moldovei, care abundă în polonisme.

² Ne referim la o bună parte din lucrările menționate în introducere, cu privire la limba documentelor provenite din cancelariile ruse, ucrainene, bielorusse, polone și lituane, unde se are în vedere și lexicul de origine polonă. În ce privește limba polonă există în plus dicționarul mare «varșovian» al lui A. Kryński, J. Karłowicz și W. Niedźwiedzki (8 vol.),